

Výnos sáhl tak i na práva stavů a vzbudil protestní odpověď, kterou napsal nejspíše Vilém z Pernštejna. Bratři se sami obrátili dalším listem na krále, aby zdůvodnili své odtržení od Říma a odpověděli na hlavní obvinění z bludů. Promluvily za ně i některé ženy. Již prve [1504] odpověděla [či svým jménem odpovědět dala] jihočeská paní Krescencie Zmrzlíková na Orliku na list horlivého pražského kněze podobojí Jana Bechyňky, jenž ji chtěl od Bratří odvrátit. Vytkla mu neoprávněnost jeho pomluv i krutost jeho nepřátelství proti Jednotě. Nyní doprovodila zmíněný list Bratří králi panna Marta z Boskovic, z předního rodu moravského, rozhodným přiznáním k Jednotě. [O víru smím (= odvažuji se) s sv. Pavlem přiznati, že s tou rotou, kteráž slove kacířská, sloužím Bohu mému; Skut. 24, 14.] Připojila některé spisy B. Prokopa — ještě po půl století je velmi chválil B. Blahoslav — v naději, že na krále zapůsobí. Král však odpověděl jí a skrze ni Bratřím drsnou odpovědí, v níž své příkazy označuje jako velmi mírné a prohlašuje, že pikarti zasluhují upálení. Augustin Kásebrod přidal chutě hanlivé výpady proti „čertově šenkérce“ a jeho humanističtí přátelé se pohoršovali nad tím, že se za křesťanského krále za pomoci žen rozmáhá nevěra hůře než za husity Jiřího. K zamýšlenému napravení Bratří v Praze nedošlo pro pasivní resistenci vrchností, dotčených nešetřením jejich stavovských práv.

Neprátele dosáhli však dalekosáhlého úspěchu, když královské edikty nabyly o rok později zákonné moci t. zv. *Svatojakubským mandátem*, přijatým na zemském sněmu českém na sv. Jakuba [25. července] 1508 a zapsaným do zemských desk. Mandát přikazuje zastavení všech veřejných i tajných shromáždění pikartských, zakazuje šíření a tisk jejich spisů, které se zároveň odsuzují k spálení; bratrským kněžím se zastavuje služba svátostmi a pod těžkými hrozbami se jim opět ukládá dostavit se do Prahy k nápravě. I všichni stavové, páni a měšťané, jsou zavazováni, aby na vykonání příkazů dbali pod osobní odpovědností. Obecný lid pikartský má být převeden do církve podobojí nebo katolické a svěřen vedení kněží. Zároveň se přiznává, jak řídce byly fary obsazeny; ukládá se pánům,

aby se postarali o jejich opatření aspoň tak, že by jeden kněz obstarával třeba i šest a více far. Podobný mandát byl o měsíc později přijat i na Moravě, avšak s jistým omezením a za protestů Jana z Žerotína, jenž za jiné podobojí užil příležitosti ke stesku na útisk se strany římské. Platnost mandátu pro Moravu mohla tedy být brána v pochybnost. V Čechách stal se Jakubský mandát zákonem nesporným a zůstal jím až do r. 1609 přese všechno úsilí Bratří, kteří se mohli nejvýše pokoušet o námitku, že se jich zákon netýká, protože oni nejsou pikarty.

Provádění mandátu záleželo však za daných poměrů i nadále na ochotě bezprostřední vrchnosti a byly časy, kdy ani král nepokládal za žádoucí uplatňovat jej v celém dosahu. Hned od počátku omezovali se čeští páni zpravidla na zákaz veřejných shromáždění bratrských. Bratři byli tím více zaraženi, když tehdejší pán Litomyšle, Jan Kostka z Postupic, byl na Bratry přísnější. Biskup Tůma jej za to z Přerova pokáral [1509].

Většina pánů neviděla ostatně pro sebe žádný zisk z útisku tak pilných a tichých poddaných, jakými byli Bratři. Nepátrali tedy nijak pilně po bratrských kněžích, aby je postavili před konsistoř. Pět pánů přivedlo k určenému datu, ke konci r. 1509, jedenáct prostých Bratří, asi sborových soudců. Výslech se i tentokrát omezil na formality, protože administrátor konsistoře nevěděl, co počít s laiky. „A když Bratři na síni veliké stáli očekávajíc... kdež by a před kým státi měli, [a] Apolon blázen královský jda tudy... řekl tak mezi všechny: „To-li jsou to kněží pikartští?“ a někdo mu z stojících odpověděl, že nejsou kněží, a on opět: „Ale jsou učitelé“ — i řekl sám k sobě: „Nejsouť toto učitelé, ale činitelé“; i šel předce“ [Historia Fratrum 285]. Snad lze tuto zkazku uvést na doklad, že se do nevěle proti Bratřím mísila sympatie, rozumějící jejich touze po plnění Božího zákona.

Bratři se pokoušeli vymoci u krále spravedlivý postup. Jak mají být soudci jejich víry jejich odpůrcové? Žádali buď o svobodné hádání s konsistoří, buď o možnost písemné obrany, kterou již měli obsáhle sepsánu; a nemohou-li být trpěni ani v té míře, jako se v Čechách trpí Židé, nechť jim je dovoleno vystěhovati se